

Справа «Додов проти Болгарії» **(“Dodov v. Bulgaria”)**

У рішенні, ухваленому 17 січня 2008 року у справі «Додов проти Болгарії», Суд постановив, що:

- було порушено ст. 2 Конвенції (право на життя) стосовно незабезпечення ефективного розслідування обставин зникнення матері заявника та притягнення до відповідальності винних осіб;
- не було порушено ст. 2 Конвенції стосовно реакції поліції на зникнення п. Стоянової;
- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд впродовж розумного строку).

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 8000 євро як компенсацію моральної шкоди.

Обставини справи

Заявник Ніколай Іванов Додов, 1961 р. н., є громадянином Болгарії та проживає у м. Софії.

У травні 1994 року матір заявника, п. Стоянова, у віці 63-ох років була прийнята до державного притулку для перестарілих у м. Софії (далі – притулок), який знаходиться на одній із вулиць з інтенсивним дорожнім рухом. Внаслідок хвороби Альцгеймера її пам'ять та інші розумові здібності значно погіршились і вона потребувала постійного нагляду. Персонал притулку був про це попереджений.

4 грудня 1995 року п. Додов, прийшовши у притулок відвідати свою матір, дізнався, що її там немає. Йому пояснили, що п. Стоянова у супроводі медпрацівника відвідала дерматолога, а після цього, залишена ним на кілька хвилин у подвір'ї притулку, зникла.

Поліція того ж дня опитала всіх працівників притулку, які засвідчили, що негайно розпочали пошуки п. Стоянової після її зникнення. Через чотири дні поліція внесла матір п. Додова у список розшукуваних

осіб, а сімома днями пізніше був виданий відповідний бюлетень з її прізвищем та прикметами. Також поліція безрезультатно перевірила новоприбулих пацієнтів інших психіатричних клінік м. Софії та скарги громадян про неадекватну поведінку осіб на вулицях.

З тих пір п. Стоянову ніхто більше не бачив.

5 липня 1996 року заявник ініціював порушення кримінальної справи проти працівників притулку, звинувачуючи їх у зникненні своєї матері. Розслідування у цій справі чотири рази зупинялось та поновлювалось. У 1998 та 2000 роках прокуратура вирішила зупинити розслідування, оскільки працівники притулку, на їхню думку, діяли в межах правил внутрішнього розпорядку, залишаючи п. Стоянову на подвір'ї притулку, охоронюваного та обгородженого парканом, у той час, коли медпрацівник звітувався черговому лікарю. У 2001 році прокуратура звинуватила працівників притулку у недбалості, але зупинила подальше розслідування з огляду на відсутність предмета злочину, а у 2003 році всі розслідування по цій кримінальній справі були зупинені через закінчення строків давності. В останньому рішенні прокуратури про остаточне припинення розслідування цієї кримінальної справи вказувалось, зокрема, що мати заявника могла пролізти крізь огорожу чи вийти через інший вихід, а також наголошувалось на тому, що у правилах внутрішнього розпорядку притулку обов'язки їхніх працівників були сформульовані нечітко.

У липні 1996 року п. Додов також подав скаргу на дії поліції, яка, на його думку, не вжила всіх необхідних заходів, щоб знайти його матір, проте у 1997 та 1999 роках прокуратурою були прийняті рішення не порушувати кримінальної справи.

10 липня 1996 року заявник подав цивільний позов до Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ та муніципалітету м. Софії, вимагаючи компенсації моральної шкоди,

завданої йому зникненням матері. У 2002 році суд ухвалив рішення про те, що провадження у цій цивільній справі повинно відбуватися не на підставі Закону «Про державну відповідальність за завдання шкоди», а на підставі загальних правил цивільного судочинства. Провадження у справі розпочалось знову і триває досі.

Зміст рішення суду

Заявник скаржився на те, що внаслідок недбалості працівників притулку життя його матері було поставлене під загрозу. Поліція, на його думку, теж не вжила всіх потрібних заходів для пошуку п. Стоянової, а подальше розслідування порушеної кримінальної справи не закінчилось притягненням винних осіб до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності. При цьому заявник посилався на ст. 2 Конвенції. Заявник також вважає, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки цивільний процес щодо відшкодування завданої йому моральної шкоди триває занадто довго.

Суд вважає за доцільне визнати матір п. Додова такою, що померла. Також Суд дійшов висновку про те, що між зникненням п. Стоянової та невиконанням працівниками притулку вимоги не залишати її без нагляду існує безпосередній зв'язок. Суд вирішив проаналізувати, чи справді Болгарія не гарантувала право на життя п. Стоянової через те, що правова система цієї держави не забезпечувала притягнення до відповідальності за недбалість винних осіб.

Суд звернув увагу на те, що у розслідуванні цієї кримінальної справи були достатньо довгі перерви, а деякі слідчі дії (такі як опитування працівників притулку) були проведені через кілька років після зникнення п. Стоянової й лише після тривалих наполягань заявника. Більше того, рішення прокуратури від 1998, 2000, 2001 та 2003 років були суперечливими: змінювались факти обставин зникнення матері заявника, а підстави для відмови у порушенні кримінальної справи проти притулку

були нечіткими. Зокрема, рішення від 1998 та 2000 років базувались на твердженні про те, що працівники притулку діяли відповідно до узвичаєної у таких випадках практики, без аналізу того, чи у цьому окремому випадку така практика була недбалістю.

Незважаючи на звинувачення прокуратурою працівників притулку у недбалості, до них не було застосовано жодних дисциплінарних стягнень, а відповідні органи навіть не намагались встановити помилок, які призвели до зникнення п. Стоянової.

Цивільна справа триває у судах вже понад десять років, але ще й досі не було ухвалене навіть рішення суду першої інстанції. Таке зволікання є достатнім для визнання того, що у цивільному процесі упродовж розумного строку не було з'ясовано обставин зникнення та можливої смерті п. Стоянової і не було притягнуто до відповідальності винних осіб.

Таким чином, Суд дійшов висновку про те, що, незважаючи на наявність у законодавстві Болгарії трьох видів відповідальності – кримінальної, дисциплінарної та цивільної, – влада не забезпечила заявника засобами для з'ясування обставин зникнення його матері та притягнення до відповідальності винних осіб. Тому мало місце порушення ст. 2 Конвенції.

Притулок знаходиться у м. Софії на вулиці з інтенсивним дорожнім рухом. Персонал притулку, на відміну від поліції, при огляді навколишньої території міг би впізнати п. Стоянову. Зважаючи на останнє, а також враховуючи реалії щоденної роботи працівників поліції, Суд вважає правильним те, що поліція вирішила не застосовувати своїх працівників для здійснення негайного пошуку матері заявника. Тому в цьому випадку не було порушення ст. 2 Конвенції.

Причиною довготривалих перерв у цивільному процесі були кількаразові відстрочення у розгляді справи та рішення від 2002 року про

поновлення розгляду справи за новими обставинами. Суд вказав, що кількаразове відстрочення розгляду справи між 1996 та 2002 роками мало місце в основному з вини влади. На думку Суду, приголомшливим є те, що лише у 2002 році суди усвідомили неналежність підстав порушення цивільної справи заявника. Суд вважає, що рішення органів влади про повторне зібрання доказів у справі є невиправданим та несумісним із їхнім обов'язком діяти якомога швидше у тих випадках, де йдеться про можливе порушення права на життя.

Суд постановив, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки цивільний процес у справі заявника триває понад 10 років та суперечить вимозі цієї статті про «розумний строк» розгляду справи.